

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

Вісник

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№1 (81)

СІЧЕНЬ-ЛЮТИЙ
2020 р.

Заснована
у 2006 році

Розповсюджується
безкоштовно

ЗАПОВІДНИЙ «ДОЛИНИ НАРЦИСІВ» – 40 РОКІВ

● ЮВІЛЕЙ

З приємністю згадуємо грудневі дні сорокарічної давнини. Тоді колектив заповідника радів звістці про розширення заповідної території. Постановою Ради Міністрів УРСР (№565 від 13 грудня 1979 року) до складу Карпатського державного заповідника було включено «Долину нарцисів», де зберігається найбільший природний осередок рівнинної популяції нарцису вузьколистого на європейському континенті.

Звичайно, що ухваленню цього рішення передувала тривала й наполеглива праця багатьох науковців, активістів природоохоронної справи та представників широких кіл громадськості краю. Особливо важливий вклад у заповідання «Долини нарцисів» вніс відомий вчений і дослідник карпатської природи, професор В.І. Комендар і цілком справедливо та заслужено, що цій унікальній природній перлині нашого самобутнього краю присвоєно його ім'я.

Нарцис вузьколистий – гірський центральноевропейський вид із порівняно обмеженим ареалом, що занесений до Червоної книги України. Він трапляється в Альпах, де піднімається до висоти 2000 м, у горах Банату, Трансильванії, Балкан, північної Греції. У Карпатській гірській системі нарцис зростає зрідка в Південних та Східних Карпатах. В Українських Карпатах – лише в межах Закарпаття. Тут можна побачити невеликі популяції у Свидовецьких і Марамороських горах.

«Долина нарцисів» стала знаковою візитівкою Закарпаття, яка приваблює тисячі відвідувачів. Уже в березні-квітні на луках можна любоватися квітучими килимами шафрану Гейфелевого і білоцвіту весняного. Серед куців і галявин видніються острівці квітучих пролісок, чемерника, анемони та ін. Дещо пізніше з'являється

розмаїття орхідей, а в першій половині травня тут рясно квітнуть суцільні нарцисові поля.

Відразу після заповідання «Долини нарцисів», на її території були започатковані комплексні дослідження. Зокрема, налагоджені гідрометеорологічні спостереження. На цей час завершена інвентаризація флори і фауни та рослинності заповідного урочища. У відділенні добре організована еколого-освітня і екотуристична роботи. Родзинкою є «Музей нарцису». Щорічно у весняно-літній період у «Долині нарцисів» проводяться різноманітні природоохоронні акції, експедиції, етнофестивали тощо.

Водночас, аналіз даних багаторічних досліджень і спостережень показує, що в природних комплексах «Долини нарцисів» упродовж останніх десятиліть відбуваються негативні екологічні зміни. Зокрема, відзначається зростання лучних ділянок угрупованнями верб і особливо інтенсивно цей процес спостерігається на місцях, де не викошується травостій. Простежується зменшення площ вологих біотопів. У багатьох місцях у складі трав'яного ярусу збільшився відсоток суходільних видів.

на 3-й стор.

● ЗАСІДАННЯ

ПРО ОХОРОНУ ВСЕСВІТНЬОЇ КУЛЬТУРНОЇ ТА ПРИРОДНОЇ СПАДЩИНИ

У Києві, в Міністерстві енергетики та захисту довкілля України, 19 грудня 2019 року, відбулося засідання сектору природної спадщини Національної комісії України у справах ЮНЕСКО. Розглянуто широке коло питань щодо виконання в Україні Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» та Конвенції про охорону Всесвітньої культурної та природної спадщини.

Заслухано доповіді Національного комітету України із Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» (заступника голови Комітету П.М. Чернінко) та Департаменту заповідної справи Міністерства енергетики (Г.В. Парчук, А.М. Драпалюк та А.Р. Ковбаснюк) із впровадження в Україні Лімського плану дій для Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» та її Всесвітньої мережі біосферних резерватів на період до 2025 року. Виконання рекомендацій Міжнародного довідкового комітету для біосферних

резерватів за результатами розгляду періодичного огляду Чорноморського біосферного заповідника, про участь України у 6-му засіданні Координаційної ради транскордонного біосферного резервату «Західне Полісся», щодо проведення урочистої церемонії з нагоди включення транскордонного українсько-польського біосферного резервату «Розточчя» до Всесвітньої мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО та координації його діяльності (представник Львівської обласної державної адміністрації Р.М. Гречаник), перспективи створення транскордонних українсько-румунського біосферного резервату в Марамороських горах та українсько-білоруського біосферного резервату «Прип'ятське Полісся».

Грунтовно проаналізовано також хід виконання Плану заходів щодо збереження української частини природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та

на 3-й стор.

● ІНТЕРВ'Ю

ЗРОБЛЕНЕ І ПРІОРИТЕТНЕ – ЯКОЮ БУЛА РОБОТА КБЗ У 2019 РОЦІ ТА НОВІ ВИКЛИКИ

Традиційно, з початком нового року слід підбивати підсумки зробленого та задуматися над майбутніми завданнями. Тож, що вдалося реалізувати у минулому році природоохоронній установі, а що ще залишається зробити, та які пріоритети на 2020 рік для КБЗ запитаємо у виконувача обов'язків директора заповідника, заслуженого природоохоронця України Миколи РИБАКА.

– Миколо Петровичу, щодо фінансової складової протягом року, скільки і на що було витрачено з бюджету КБЗ?

– У минулому році Карпатському біосферному заповіднику із загального та спеціального фонду державного бюджету було виділено фінансування в сумі майже 64 млн грн, у т.ч. 333 тис. грн із Державного фонду охорони навколишнього природного середовища та спрямовано 4 479 млн грн від надання заповідником платних послуг. Це більше на 54%, ніж у 2018 р. Фонд заробітної плати у 2019 році складав майже 24 млн грн, що більше на 1 897 670 грн, або на 8,7%, ніж у 2018 р. Крім того, за кошти українсько-німецького проекту у 2019 році придбано мобільний радіозв'язок для Трибушанського, Богдан-Петроського, Ковалівського та Кісванського ПНД відділень, але для повноцінного його використання тривають роботи. Отримано матеріали лісовпорядкування на територію, площею 39 485,8 га: таксаційні та картографічні матеріали, планшети, пояснювальна записка. Ці документи передано на погодження до Міністерства енергетики України.

Проведено ремонт гідрометеостовпів у Чорногірському, Широколузанському, Угольському ПНДВ та ПНДВ «Долина нарци-

сів». Також для утримання в належному стані наукових полігонів закуплено хімікати та обладнання для забезпечення моніторингу гідрохімічного складу атмосферних опадів, води з основних водотоків КБЗ, ґрунтових вод у ПНДВ «Долина нарцисів». Придбано матеріали для проведення поточного ремонту фенотипів та фенотипів у Ковалівському, Марамороському та Петросько-Говорляньському ПНДВ і закуплено щоденники.

– А як щодо науково-дослідної роботи та які видання природоохоронної установи побачили світ у 2019-му році?

– У минулому році видано п'ять примірників чергового 42 тому «Літопису природи» КБЗ за 2018 р. та черговий випуск наукового періодичного збірника «Природа Карпат: науковий щорічник КБЗ та Інституту екології Карпат НАН України». Загалом подано до друку шість статей та вийшло – 67 наукових публікацій. Надруковано й дві монографії заступника директора з науково-дослідної роботи, проф. Федора Гамора, а наприкінці року видано англomовну версію спецвипуску журналу «Зелені Карпати» та черговий номер за 2019 рік.

Науковцями підготовлено інформацію щодо рідкісних видів флори, що охороняються на території КБЗ для їхнього розгляду Національною комісією з питань Червоної книги України. Надано перелік рідкісних видів та представлено дані щодо проведених обліків за 2009-2018 рр. Проведено роботу над переліком біотопів EUNIS, що охороняються в межах території заповідника. Складено перелік, що містить 74 біотопи, зазначено їх поширення на території масивів заповідника. Встановлено, що значна кількість біотопів належить до Резолюції IV Бернської конвенції та Додатку I Оселищної Дерективи ЄС.

– Відомо, що працівники заповідника є постійними учасниками різноманітних тренінгів та стажувань, де і чого навчалися упродовж минулого року?

– 2019-го року Юрій Беркелла і Мирослав Кабаль пройшли наукове стажування у Швейцарському федеральному інституті лісових, снігових та ландшафтних досліджень WSL у рамках міжнародного проекту «Співпраця у лісових дослідженнях України – Швейцарія». Також на виконання доручення Департаменту екомережі та природно-заповідного фонду Міністерства України подано інформацію щодо реалізації Плану заходів щодо впровадження в Україні Лімського плану дій для Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» та її Всесвітньої мережі біосферних резерватів на період до 2025 р. 13-16 травня на центральній садибі установи Державною екологічною академі-

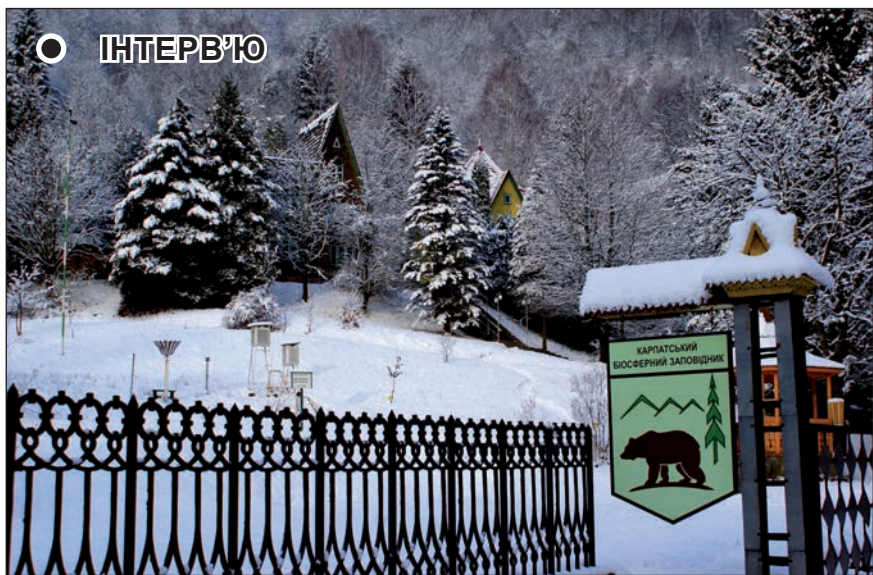
єю спільно з КБЗ проведено виїзні курси підвищення кваліфікації: «Організація та здійснення заходів з охорони природних комплексів на територіях та об'єктах ПФЗ» – для інспекторів з охорони природно-заповідного фонду та майстрів лісу. 21-23 травня 2019 року у м. Сучава (Румунія) відбулося друге засідання Спільного комітету з управління об'єктом Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». Серед учасників були два представники заповідника, вони консультувалися з міжнародними партнерами щодо різних поточних питань.

Протягом вересня відбулася міжнародна наукова конференція «Праліси помірної та бореальної зон в умовах глобальних змін», яку спільно організували Швейцарський федеральний інститут лісових, снігових та ланд-

шафтних досліджень (WSL), НЛТУ (м. Львів) та КБЗ. Учасниками стали понад 120 науковців із 18 країн. На базі трьох ПНДВ заповідника впродовж трьох днів були проведені наукові екскурсії для учасників. У перший місяць осені відбулися експедиційні дослідження високогір'я Свидовецького масиву в районі озер Герешаска, Ворожеска та Апшиниць. Також делегація КБЗ відвідала Республіку Молдова для участі в роботі міжнародного теоретичного та екскурсійного семінару. Чимало було й курсів підвищення кваліфікації, як в Україні, так і за кордоном. Зокрема, начальник відділу НДР та МС Юрій Беркелла та завідувач лабораторії екомоніторингу Петро Папарига пройшли навчання організовані Державною

на 2-й стор.

ІНТЕРВ'Ю

на 1-й стор.

екологічною академією післядипломної освіти та управління. Ще делегація установи брала участь у роботі міжнародного тренінгу в рамках проекту «Екосистемна адаптація до кліматичних змін та стійкий регіональний розвиток через підвищення компетентності українських біосферних резерватів».

– Розкажіть про роботу наукових працівників, чим примножили вони славу Карпатського заповідника?

– Науковими працівниками заповідника в першому півріччі 2019 р. підготовлено нові аплікаційні форми для трьох водно-болотних угідь на території КБЗ для отримання статусу Рамсарських угідь. За результатами розгляду, урочище Озірний-Бребенескул, печеру «Дружба» і «Долину нарцисів» Карпатського біосферного заповідника внесено до Переліку ВБУ міжнародного значення. Здійснено підготовку та подачу до Ради Європи річного звіту установи по Європейському диплому для природоохоронних територій, а також уточнення інформації відповідної бази даних. Крім того, підготовлено зведений національний звіт по об'єктах Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

– Важливо завжди вести просвітницьку роботу на екологічну тематику, як в установі у 2019-му справилися із цією місією?

– Щодо еколого-освітньої роботи, упродовж року проводилося багато різноманітних еколого-освітніх заходів і промоційних акцій. Зокрема, «Карпатський сніговик», «Година Землі», «Всесвітній день біорізноманіття» і «Всесвітній день захисту навколишнього природного середовища». Оновлено інформаційні матеріали про об'єкт Всесвітньої спадщини «Букові праліси та давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» і проведено тиражування екологічної газети «Вісник КБЗ». Виготовлено великоформатний щит з оновленою інформацією про об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, а також інформаційної таблички біля пам'ятної скульптурної композиції біля еколого-освітнього центру «Центр Європи». Перевидано пам'ятне свідоцтво про відвідування географічного центру Європи та інше.

– Неможливо не згадати тему санітарних рубок на території заповідника, на якій площі здійснено санітарно-оздоровчі заходи протягом минулого року?

– Упродовж 2019 року було заплановано провести вибір-

ково-санітарні рубки на площі 157,7 га з вирубуванням 6465 м³ деревини, у т.ч. ділової деревини 1427 м³ та дров 4074 м³. За цим пунктом рубками пройдено площу 252,64 га із вирубкою 9343,46 м³, у т.ч. 2082,1 м³ ділової та 5862,27 м³ дров'яної деревини. Обсяги заходів із поліпшення санітарного стану лісів шляхом проведення вибірково-санітарних рубок значно перевищено у зв'язку зі сприятливими погодними умовами та наявністю необхідних дозвільних документів для виконання цих робіт.

відділень. Оновлено та виготовлено майже 150 інформаційних знаків та табличок для всіх відділень. Впорядковано вісім джерел та рекреаційних водойм у Кузійському, Богдан-Петроському, Кевелівському, Рахів-Берлибаському, Марамороському, Угольському та Кісвнянському ПНД відділеннях.

– Співпраця – чи не найважливіший елемент роботи заповідника. З ким минулого року співпрацювали та яких результатів досягли?

– Розроблено новий формат Угоди про співпрацю в на-

матичних досліджень на території КБЗ й прилеглих населених пунктів у рамках реалізації міжнародного проекту «Транскордонна співпраця для навчання і практики». Протягом вересня-жовтня працівники відділу рекреації та сталого розвитку допомогли в проведенні досліджень двом студентам вказаного університету, та зустрілися з представниками НПП «Верховинський» для залучення їхньої установи до співпраці.

– А як щодо фінансової складової на наступний рік?

– Слід зазначити, що вперше за останні роки річний план заходів на 2020 рік складено на основі п'ятирічного плану Проекту організації території, який затверджено наказом Мінприроди України від 26 липня 2019 року. План природоохоронних заходів складено відповідно до доведених Міністерством граничних сум фінансування. Згідно з затвердженим кошторисом на 2020 р., заповіднику передбачено фінансування в сумі 43 234 100 грн (що більше на 25,5%, ніж 2019 р.), у т.ч. із загального фонду 39 134 100 грн (більше на 25,5%, ніж 2019 р.) та спеціального фонду 4 100 млн грн (більше на 41,4%, ніж 2019 р.). На зарплату із загального фонду майже 25 млн грн (більше на 7,4%, ніж 2019 р.) та

– Щодо пріоритетних заходів, то заповідник цього року продовжить роботи щодо рекреаційного облаштування території, ремонтів доріг, мостів та контор і службових приміщень. Особлива увага буде приділена організації робіт із залучення всіх можливостей для збільшення надходження власних коштів, насамперед через проведення рекреаційної діяльності. Важливим напрямом роботи залишаються: завершення землевпорядкування та підготовка проекту розширення заповідника, зокрема, через букові праліси у Тячівському районі, а також виготовлення свідоцтв на право власності на всі будівлі заповідника.

Значна увага буде приділена виконанню природоохоронних заходів у «Долині нарцисів» для збереження популяції нарцису вузьколистого. Для вдосконалення діяльності Карпатського біосферного резервату, буде поглиблено співпрацю з місцевою владою, органами місцевого самоврядування та територіальними громадами. Пріоритетом залишається організація та виконання Плану заходів щодо збереження української частини природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» та сталого розвитку прилеглих до нього територій (затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 р. №892-р). Також реалізація Лімського плану дій для біосферних резерватів світу на території Карпатського біосферного резервату. Будуть вжиті чіткі кроки для активізації робіт зі створення транскордонного українсько-румунського біосферного резервату.

Важливим є досягнення успіху щодо проведення атестації заповідника, як науково-дослідної установи та проведення навчання посадових осіб заповідника з охорони праці. Буде вжито вичерпних заходів для належної організації охорони території заповідника та забезпечення дотримання встановленого заповідного режиму. Також буде зміцнено матеріально-технічну базу, проведено ремонтно-будівельні роботи та забезпечено СДО форменим одягом, транспортом і засобами зв'язку. Важливим є перекриття даху Музею екології гір, інших будівель заповідника та в ПНД відділеннях, виготовлення проектів на будівництво еколого-освітнього центру в ур. Драгобрат, реконструкція будівлі гаражів на центральній садибі та контори Богдан-Петроського ПНДВ, капітальний ремонт дороги в Чорногірському ПНДВ «Білий-Перемичка під Говерлою» та облаштування рекреаційних об'єктів, зокрема, на водоспаді «Труфанець».

Адміністрація заповідника активно продовжить роботи з підготовки та подання пропозицій до Мінекоенерго України, у частині вдосконалення природоохоронного законодавства, чинних нормативно-правових актів, особливо тих, які стосуються рівня заробітної плати та покращення функціонування Карпатського біосферного заповідника.

Інтерв'ю записано редакційно-видавничим відділом наукових та науково-популярних видань КБЗ.

ЗРОБЛЕНЕ І ПРІОРИТЕТНЕ – ЯКОЮ БУЛА РОБОТА КБЗ У 2019 РОЦІ ТА НОВІ ВИКЛИКИ

Також було заплановано провести інші рубки (вирубка аварійно-небезпечних дерев уздовж автодоріг) на площі 43,2 га з вирубуванням 633 м³ деревини, у т.ч. 174 м³ ділової та 385 м³ дров'яної деревини. За цим пунктом рубками пройдено площу 53,91 га із загальною вирубкою 1034,72 м³, у т.ч. 209,38 м³ ділової та 491,88 м³ дров'яної деревини. За цим пунктом збільшення обсягу заготовленої деревини пов'язано з ліквідацією аварійно-небезпечних дерев уздовж національної автодороги державного значення відповідно до рішення комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій Рахівської райдержадміністрації та наявності відповідних дозвільних документів.

– А як велось у ПНД відділеннях заповідника? Яка робота виконана? Розкажіть і про виконання природоохоронних заходів працівниками служби державної охорони?

– За звітний період відремонтовано 78 квартальних стовпчиків та встановлено 20 межових знаків у ПНДВ заповідника. За 2019 рік працівники служби державної охорони провели низку заходів щодо збереження та відтворення фауни. Так, відремонтовано 28 годівниць, 32 солонців, заготовлено 9,6 т сіна для підгодовів лісової фауни та 4,5 тис. шт. кормових віників у всіх природоохоронних науково-дослідних відділеннях КБЗ, окрім «Долини нарцисів».

Також придбано корм для риби та малька. СДО провели протипожежні, захисні та заходи щодо охорони території. Зокрема, проведено лісопатологічне обстеження на площі 5850 га в одинадцятьох ПНД відділеннях. Викладено 40 м³ ловчих дерев шпилькових порід і 16 штучних гнізд у ПНД відділеннях запо-

данні рекреаційних послуг та підписано п'ять нових угод про співпрацю із суб'єктами туристично-рекреаційної діяльності. Також проведено нічний Чорногірський марафон у червні та жовтні – 140 та 146 осіб відповідно; заходи щодо пропаганди охорони навколишнього середовища на тему: «Екологічними стежками рідної України» – 100 осіб; біговий ультра-марафон «100 БукоМиль» – 100 осіб і некомерційний біговий фестиваль «Чорногора Скай Марафон» – 330 осіб. У рамках цих угод розроблено екскурсійний тур-продукт «Тур вихідного дня» (автомобільні та велосипедні екскурсії). Так, за 2019 рік заповідник із пізнавальною метою та для відпочинку відвідало майже 35 тис. людей.

Також тривала співпраця з Європейським Товариством Дикої Природи щодо сертифікації територій Дикої Природи масивів КБЗ, а також організації та участі в міжнародних заходах по збереженню Дикої Природи Європи. Та співпраця з німецьким Університетом сталого розвитку м. Еберсвальде щодо стажування кількох студентів для проведення те-

спеціального фонду 530 тис грн (більше на 12,3%, ніж 2019 р.).

Звичайно, коштів на виконання заходів, передбачених річним планом, мало, тому наразі ми ведемо роботу із залучення грошей з інших джерел. Найперше – це субвенція державному бюджету із місцевого бюджету. Минулого року на сплату земельного податку до сільради було спрямовано понад 29 млн грн. У цьому році передбачено сплатити майже 40 млн грн. На природоохоронні заходи КБЗ за кошти місцевого бюджету не спрямовано поки що жодної копійки. Ми підготували й направили в сільські ради перелік можливих заходів, які можуть бути виконані за кошти, як субвенція з бюджетів сільрад. Є потужна підтримка у цьому питанні з боку Закарпатської ОДА та Рахівської РДА. Крім того, підготовлено дві проектні пропозиції на фінансування заходів за кошти Європейського союзу.

– Розкажіть про заплановані природоохоронні, науково-дослідні, еколого-освітні, рекреаційні та господарські заходи у КБЗ на 2020-й рік?

ЮВІЛЕЙ

ЗАПОВІДНИЙ «ДОЛИНИ НАРЦИСІВ» – 40 РОКІВ

на 1-й стор.

Свідченням подальшого осушення біотопів служить також масова поява кротовин. Усі ці та інші чинники призводять до суттєвого скорочення площ місцезростань нарцису та інших рідкісних видів. Наприклад, автором ще в 1980 році було вперше виявлено й описано біогрупу червонокнижного виду зозулинця рідковіткового, однак останніми роками його не вдається побачити.

Згідно з даними останнього природоохоронного впорядкування в Долині нарцисів з'явилося понад 24 га лісових ділянок. Усі ці негативні явища значною мірою є наслідком проведених на прилеглих до «Долини нарцисів» територіях, ще до її заповідання, осушувальних меліоративних робіт, що призвело до порушення гідрологічного режиму в заповідних екосистемах. Слід зауважити, що силами заповідника були проведені певні локальні гідрорегулятивні заходи, однак цього виявилось недостатньо для оптимізації екологічної ситуації. За цих

обставин, хочу наголосити, що ще в травні 2005 року в «Долині нарцисів» було проведено розширене засідання Науково-технічної ради КБЗ із залученням відомих спеціалістів-гідрологів і екологів провідних науково-дослідних установ країни для обговорення питань щодо оптимізації екологічної ситуації на території заповідника. На засіданні Ради було ухвалено рішення про необхідність розробки Проекту з гідрологічної стабілізації природних комплексів «Долини нарцисів». На жаль, із різних причин це рішення не було реалізоване.

На мою думку, було б доцільно в травні цього року провести у ПНД відділенні Науково-практичну конференцію або виїзне розширене засідання НТР та обговорити детально назрілі проблеми щодо стабілізації екологічної ситуації на території заповідного масиву і прилеглих земель та ухвалити відповідну програму дій.

Дмитро СУХАРЮК,
старший науковий співробітник
лабораторії лісознавства КБЗ,
к.б.н., заслужений
природоохоронець України.

ЗАСІДАННЯ

ПРО ОХОРОНУ ВСЕСВІТНЬОЇ КУЛЬТУРНОЇ ТА ПРИРОДНОЇ СПАДЩИНИ

на 1-й стор.

інших регіонів Європи» і сталою розвинутою прилеглих до нього територій, затвердженого розпорядженням Кабміном України від 21 листопада 2018 року №892-р. та важливе значення у цьому контексті, нещодавно схваленої Кабміном України державної програми розвитку регіону українських Карпат на 2020-2022 роки.

Доповідаючи з цього приводу, автор цих рядків зупинився на організації цієї роботи безпосередньо на місцях. Зокрема, підкреслив, що Закарпатська обласна державна адміністрація, в спеціальному розпорядженні визначила виконавців цього Плану заходів на рівні профільних департаментів та управлінь облдержадміністрації, райдержадміністрацій та керівників природоохоронних установ.

Крім того, 29 листопада 2019 року заступник голови Закарпат-

ської ОДА О.О. Гетманенко провів на цю тему круглий стіл, за участі керівників департаментів екології та природних ресурсів; інфраструктури, розвитку й утримання мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення та житлово-комунального господарства, управління зовнішньоекономічних зв'язків, інвестицій та транскордонного співробітництва й Карпатського біосферного заповідника. Вирішено вжити додаткових заходів щодо активізації роботи із виконання урядових рішень щодо збереження букових пралісів, як об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та сталою розвитку регіону їхнього розташування. На засіданні Сектору обговорено низку й інших актуальних питань та ухвалено відповідні рішення.

Федір ГАМОР,
д.б.н., професор,
заступник директора КБЗ.

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ВБУ У ПОДІЯХ

СТАРТУВАЛИ АКЦІЇ

27-го січня працівники відділу еколого-освітньої роботи КБЗ провели для учнів 1-В класу Рахівської ЗОШ І-ІІІ ст. №1 виховний урок.

Спочатку екоосвітняни показали школярам презентацію на тему «Біорізноманіття водно-болотних угідь». Адже вони є одним із найбільших джерел прісної води і природним місцем проживання для багатьох водоплавних тварин та рослин.

Також говорили з учнями про охорону і збереження водно-болотних угідь, бо вони є запорукою як нашого існування, так і рослин та тварин. ВБУ виконують важливу роль у нашій екосистемі, зокрема, очищують та фільтрують поверхневі води, пом'якшують вплив штормів і повеней, продукують

кисень і допомагають у боротьбі зі змінами клімату. Юні природоохоронці із задоволенням слухали цікаву розповідь та активно брали участь у обговоренні, розповідаючи цікаві факти та історії. Завершилося заняття яскравим майстер-класом з виготовлення «Крабика» із кольорового паперу.

Ельвіра АНГЕР,
провідний фахівець відділу
еколого-освітньої роботи КБЗ.

СВЯТО ВСЕСВІТНЬОГО ДНЯ ВОДНО-БОЛОТНИХ УГІДЬ НАБЛИЖАЄТЬСЯ

29 січня ми відвідали Рахівську ЗОШ І-ІІІ ст. №1 з угорською мовою навчання. З учнями 5-го і 7-го класів почали урок із презентації про водно-болотні угіддя, їхнє біорізноманіття, причини зникнення та захист. Окремо зупинилися на озерах, болотах, луках та озерцях Карпатського біосферного заповідника. Зокрема, говорили про «Долину нарцисів», печеру «Дружба» та урочище Озірний-Бребенескул, які минулого року отримали статус ВБУ міжнародного значення від Рамсарської конвенції.

Школярі зрозуміли важливість водно-болотних угідь як для людей, так і для рослин та тварин. Вони дізналися, як ВБУ захищають нас від повеней, фільтрують воду та дають їжу, ліки, матеріали, а також служать чудовим місцем відпочинку. Щоби закріпити все почуте, ми зіграли в гру «Ланцюг живлення». Діти розбилися в групи, кожен отримав листок із назвою тварини або рослини. Так,

команди мали скласти правильний харчовий ланцюг. Наприкінці, за допомогою «шишкофона», кожен ділився враженнями про урок. Одна учениця розповіла, що поблизу її будинку є невелике болото і відтепер вона обіцяє постійно про нього дбати.

Учням 1-3 класів розповідали, що таке водно-болотне угіддя, яке його призначення, хто там мешкає й що ми можемо зробити для їхнього збереження. Заня-

ття було дуже насиченим, а діти – жвавими та кмітливими. Найцікавішими на уроці були ігри, вікторини та майстер-класи. Ми завжди стараємося виховувати в школярів бережливе ставлення до навколишнього середовища і сподіваємося, що після екозаходів вони охоронятимуть природу разом із нами.

Олександра СІМОЧКО,
Ельвіра АНГЕР.

ВИВЧАЛИ БІОРИЗНОМАНІТТЯ ВБУ

День водно-болотних угідь відзначили і вихованці Вільховатського дошкільного навчального закладу.

На занятті діти переглянули відомий мультимедійний про рослинний світ та мешканців низинних озер і боліт. Згодом провели жваву гру-руханку. Використання на уроці з маленькими дітьми ігор є дуже потрібним, адже дошкільний вік – це один із найважливіших етапів у розвитку екологічної культури особистості. Екологічні ігри сприяють не тільки отриманню нових знань про предмети і явища природи, але і формують навички дбайливого поводження з навколишньою природою. Саме граючи, діти вчать любити, пізнавати, берегти і примножувати те, що створила земля.

Як завжди, найцікавішою

частиною заняття було створення об'ємної аплікації. Цього разу екоосвітняни обрали рибок. Адже збереження рідкісних видів риб у водоймах є дуже важливою справою для природоохоронців краю. Малеча із задоволенням та старанно прикріплювала лусочки своїм рибинам.

А 30 січня ми провели цікаве екологічне заняття зі школярами групи продовженого дня (кер. Т.І. Григорчук) Костилівської ЗОШ І-ІІІ ст.

На занятті діти переглянули презентацію про найбільш поширені рослини і тварини, які мешкають в межах відомих водно-болотних угідь Закарпаття. Надзвичайно зацікавив дітей Рамсарський комікс «Банк води», а також творча частина уроку: виготовлення квіток тендітної водної рослини – ла-

таття білого. Ця рослина є рідкісною, тому підлягає охороні і занесена до Червоної книги України.

Всього у світі налічується майже 50 видів латаття, або водяних лілій, які обирають для свого місцезростання повільно текучі (поблизу берегів річок) або непроточні водойми (старичі, ставки та озера). Поширені вони на мілководді, але деякі добре витримують глибину до двох метрів. У природних водоймах України зазвичай трапляється чисто біле латаття (*Nymphaea Candida*). Ця гарна водяна квітка часто згадується в народних казках та міфології.

Мар'яна БЕДНАР,
завідувач еколого-освітнім
центром «Центр Європи» КБЗ.

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ВОДНО-БОЛОТНИХ УГІДЬ У БОГДАНСЬКІЙ ШКОЛІ

30 січня працівники КБЗ провели п'ять уроків у Богданській ЗОШ І-ІІІ ст. Учні 2-го та 4-го класів знайомилися з водно-болотними угіддями і грали в гру «Де сховалася краплинка».

Наприкінці заняття діти створили власне озерце, розмалювавши його мешканців. А на згадку отримали розмальовки, де зображені тварини й рослини ВБУ.

Учням 9-тих, 10-тих і 11-го класів розповідали про важливість водно-болотних угідь для рослин, тварин і людей. Окремо зупинилися на озерах, болотах, луках і озерцях Карпатського біосферного заповідника. Також детально говорили про «Долину нарцисів», печеру «Дружба» й урочище Озірний-Бребенескул

(які включені до переліку ВБУ Рамсарської конвенції), після чого школярі заохотили відвідати ці природні об'єкти. Після чого грали в ігри «Ланцюг живлення» й «Мешканці водно-болотних угідь: вгадай тварину».

Важливо, що учні зрозуміли, як кожен із них може захистити і зберегти водно-болотні угіддя.

Наприкінці діти розгадували кросворд на цю тему. Також вони ділилися враженнями про екоурок. І всі отримали на згадку фліпбуки для створення мультфільму.

Олександра СІМОЧКО,
провідний редактор
редакційно-видавничого
відділу наукових та науково-популярних видань КБЗ.

Многая, благая літ...

У січні-лютому цього року ювілейні роковини від дня народження урочисто святкували працівники Карпатського біосферного заповідника:

Петро Іванович ПАПАРИГА, інспектор з охорони ПЗФ Марамороського ПНДВ (60 р. – 01.01);

Іван Іванович МОЙСЮК, майстер з охорони Кевелівського ПНДВ (50 р. – 06.02);

Роман Антонович КУЗЬМІНСЬКИЙ, заступник директора-головний природознавець (55 р. – 07.02);

Іван Іванович САГАН, начальник Кісванського ПНДВ (50 р. – 22.02);

*Добра Вам, щастя і достатку.
Щоб горе і смуток Ваш дім обминали,
Щоб сонечко ясне Вам завжди сіяло.
Веселошів низку, здоров'я міцного
Від щирого серця бажаємо всього.
Хай радість всміхається у Вашому домі,
І ліку не буде щасливим рокам,
І ще раз здоров'я, упіхів в усьому
Ми щиро вітаємо Вас!*

Адміністрація заповідника.

КОРОТКО ПРО НАВЧАННЯ

НОВИЙ РІК РОЗПОЧАВСЯ З ТРЕНІНГУ

2 січня на центральній садибі Карпатського біосферного заповідника розпочався дводенний навчальний тренінг «Як написати та реалізувати проект». Його проводила доктор технічних наук, завідувач кафедри екології та безпеки життєдіяльності Національного транспортного університету Вікторія Олександрівна Хрутьба.

Варто зауважити, що між Карпатським біосферним заповідником та зазначеним вище кілька років тому укладено угоду про співпрацю. Про-

те, до цього часу фахівці природоохоронної установи навчали студентів-екологів транспортного ВНЗ під час літніх навчальних практик. Тепер співпраця отримала нову форму – викладачі транспортного університету навчали науковців, екоосвітників, фахівців із рекреації заповідника проводити пошук додаткових джерел фінансування проєктним методом.

Вікторія БУНДЗЯК,
начальник відділу
еколого-освітньої роботи КБЗ.

КУРСИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ КБЗ

17 лютого на доручення Міністерства енергетики та захисту довкілля на центральній садибі КБЗ розпочалися курси підвищення кваліфікації фахівців на тему «Загальний курс з охорони праці». Участь взяли майже 200 працівників заповідника: начальники структурних підрозділів та ПНД відділень, їх заступники, майстри лісу та працівники відділів.

Упродовж трьох днів природоохоронці дистанційно заслухали такі лекції: надання першої домедичної допомоги; правила безпеки при роботі на

комп'ютерах і гігієна праці. Решту навчання працівникам КБЗ читали лекції викладачі Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління. Зокрема, розповіли про пожежну безпеку, енергоефективність та енергозбереження, правила охорони праці під час вантажно-розвантажувальних робіт, безпеку праці в галузі та електробезпеку.

Наприкінці співробітники заповідника склали іспит та отримали посвідчення і свідоцтва.

(Вл. Інф.).

ДО ЗАПОВІДНИКА ЗАВІТАЛИ ЮНІ ТУРИСТИ

ЕКООСВІТА

У зимовий період одним із найважливіших завдань кожного є допомога нашим меншим товаришам – птахам та диким тваринам, адже їм важко знаходити їжу. Тому працівники заповідника організовують різноманітні просвітницькі акції та заходи. Зокрема, проводять екоуроки зі шкільною молоддю. Особлива увага надається підгодовлі зимуючих птахів.

9 січня до Карпатського біосферного заповідника завітали школярі села Немішаєве Бородянського району Київської області, які відпочивали в Рахові під час канікул.

Так, завідувач Музею екології гір Ігор Кальба розповів про місцевих зимуючих птахів та як їх підгодовувати.

Після чого учні перейшли до найцікавішого завдання – виготовлення годівнички. Важливо, що годівнички вони створювали власноруч із пластикових пляшок, коробок від соку тощо. Школярі разом із працівниками заповідника розмістили їх у дендропарку. На цьому їхні заходи не закінчилися. Далі з ними займалися працівники відділу еколого-освітньої роботи, які заздалегідь підготували добірку екологічних ігор.

Завершився захід відвідуванням Музею екології гір та «Водоспаду здоров'я».

Іванна КОЛАЧУК,
заступник начальника відділу
еколого-освітньої роботи КБЗ.

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ВБУ У ПОДІЯХ

У «ДОЛИНА НАРЦИСІВ» ПРОВЕЛИ ЕКОУРОК

31 січня в Кіреській ЗОШ, яка розташована майже на межі із територією заповідної «Долини нарцисів», проведено екологічний урок на тему: «Долина нарцисів – водно-болотне угіддя міжнародного значення». Його учасниками стали майже 60 учнів 1-4 класів.

До школярів завітали начальник природоохоронного науково-дослідного відділення «Долина нарцисів» імені професора Василя Комендаря Олександр Навроцький, фахівець з екологічної освіти Олена Ігнатко та інспектор з охорони ПЗФ Ніна Росоха.

Учні із задоволенням вислухали цікаву розповідь про ВБУ, відповідали на запитання та розмалювали мешканців боліт, які проживають та ростуть у «Долині нарцисів», а саме: жабу трав'яну, фазанку та півники сибірські.

Водно-болотні угіддя – це ресурс, що має велике економічне, культурне, наукове та рекреаційне значення, втрачати якого є неоправдано. Вони відіграють важливу роль, оскільки є одним із найбільших джерел прісної води та місцем проживання для багатьох водоплавних тварин і рослин, запобігають повеням та борються зі змінами клімату, тому заслуговують на охорону і збереження.

Олена ІГНАТКО,
провідний фахівець з екологічної
освіти ПНДВ «Долина нарцисів».

ДЕНЬ ВОДНО-БОЛОТНИХ УГІДЬ ВІДЗНАЧИЛИ СЕМІНАРОМ

31 січня в Рахівській центральній районній бібліотеці відбувся учнівський семінар на тему «Водно-болотні угіддя Закарпаття». Участь узяли учні 7-11 класів чотирьох шкіл міста і Богданської, Костишівської, Діловецької та Лужанської ЗОШ.

На початку учасників привітала начальниця відділу еколого-освітньої роботи КБЗ Вікторія Бундзяк. Далі на семінарі обговорювалися важливі теми щодо Рамсарської конвенції, водно-болотних угідь нашої об-

ласті й Рамсарських угідь КБЗ – «Долина нарцисів», печера «Дружба» та Чорногірське високогірне урочище «Озирний-Бребенескул».

Школярі підготували змістовні доповіді та інформативні презентації. Особливо привернули увагу учасників семінару ті роботи, які були доповнені відеороліками. На згадку про подію всі отримали подяки з логотипом Рамсарської конвенції 2020 року.

Зоряна ЛИПЧАК,
провідний фахівець відділу
еколого-освітньої роботи КБЗ.

Вісник
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

ЖИТТЯ У ЗАКАРПАТТІ З ЕКОЛОГІЇ

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net
<http://cbr.nature.org.ua>
Засновник і видавець:
Карпатський біосферний заповідник.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Глєсо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:
Федір Гамор (шеф-редактор),
Андріана Леле,
Микола Рибак,
Юрій Беркела,
Богдана Москалюк,
Ярослав Довганич,
Вікторія Бундзяк,
Олег Борик,
Олександра Сімошко (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.

Наклад – 1300 примірників.

Газета виходить раз на два місяці.

Свідоцтво про державну реєстрацію Зт № 401 від 25.01.2006 року